

Lausunto

20.09.2024

Asia: VN/14164/2024

Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Haluatteko esittää yleisiä huomioita arviomuistiolounnoksesta?

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. EETU yhtyy mietinnön näkemykseen siitä, että raideliikenteen avustustapahtumien määrä tulee kasvamaan tulevien vuosien aikana jo pelkästään väestön ikääntymisen vuoksi. Vanhemmissa ikäluokissa oman auton sijaan kulkuneuvona käytetään enemmän julkisia liikennepalveluita, mikä tulee esille tuoreimmissa selvityksissä (60+ Barometri yli 60-vuotiaiden hyvinvoinnista ja arjesta 2024. Eläkeliitto ry ja Tutkimustie Oy 2024).

Suunniteltaessa ja kehiteltäessä asemien esteettömyyspalveluita, muistutamme, että ikääntyneet ovat keskimäärin useammin moniliikuntarajoitteisia, ja heillä voi olla tämän lisäksi myös kognitiivisia rajoitteita. Jo pelkästään ikääntymisen aiheuttama fyysinen heikkeneminen lisää avuntarvetta. Erityisesti vanhemmissa ikäluokissa ikääntyneet asuvat keskimäärin useammin yhden ihmisen kotitalouksissa, mikä myös indikoi ikääntyneiden liikenne- ja liikkumiskäyttäytymistä.

Nykyisellään avustuspalveluita ja esteettömyyttä koskevat käytännöt ovat jo melko toimivia useimmilla asemilla Suomessa. Digitalisaatio voi tarjota mahdollisuuksia parantaa palveluita vielä nykyisestään. Esimerkiksi avustuspalvelun voisi varata lipunhankinnan yhteydessä, tai tieto mahdollisista hissirikoista asemilla tai aikataulujen muutoksista tulisi ennakkoon joko sähköpostilla tai tekstiviestillä. Samoin palvelun kautta voisi hakea tai saada automaattisesti asemien pohjakartat esteettömyysmerkintöineen. Muistutamme, että suunniteltaessa digitaalisia palveluita, palveluiden käyttäjiä on osallistettava ja kuultava suunnittelun aikana.

Digitaalisten kanavien rinnalla tulee myös säilyttää perinteiset asiointi- ja tiedonsaantikanavat. Tähän on myös valtakunnan vanhusasiavaltuutettu puuttunut (vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024). Matkustaminen voi vaatia monimutkaista tiedon seuraamista, kuten aikataulujen ymmärtämistä, junien vaihtamista ja asemien löytämistä. Erityisesti muistisairauksista tai heikentyneestä kognitiivisyydestä kärsiville tämä voi olla vaikeaa. Lisäksi reaaliaikaiset muutokset,

kuten aikataulujen muutokset, voivat aiheuttaa jopa matkan tahattoman keskeytymisen. Nykyisin junamatkojen varaamiseen ja seuraamiseen liittyvät toimet, kuten lipun ostaminen ja aikataulujen ajantasainen tarkistaminen, onnistuu käytännössä useimmiten vain digitaalisesti. Suuri osa ikääntyneistä ei käytä sujuvasti mobiililaitteita eikä verkkopalveluja. Tämä muodostaa esteen liikkumiselle ja liikkumisen vapauden toteutumiselle yhdenvertaisesti.

Mielestämme sen määrittely, kenelle vastuu avustuspalveluista kuuluu jatkossa, ei ole täysin yksiselitteinen. Palveluiden tarve vaihtelee suuresti jo senkin vuoksi, että kokonaisasiakasmäärät asemilla vaihtelevat joistakin kymmenistä kymmeneentuhansiin vuorokaudessa. Tarve tarkemmalle määrittelylle kuitenkin syntyy ennen kaikkea silloin, jos henkilöjunaliikennepalveluita tarjoaa jatkossa useampi yritys. Tähän asti matkanjärjestäjä VR on käytännössä vastannut esteettömyyspalveluista myös niillä asemilla, jotka eivät ole VR:n omistuksessa tai hallinnoimia. Ehdotamme selvitettäväksi Ruotsin mallia, jossa esteettömyyspalveluita tuottaa palvelu, johon voivat liittyä eri liikenneoperaattorit.

a) Säännöt oikeudesta kuljetukseen

-

b) Avunanto rautatieasemilla ja junissa sekä avunannon edellytykset

-

c) Tiedot lähimmistä asemista, joilta on saatavissa avustamispalvelua

-

d) Liikkumisvälineiden, apuvälineiden ja avustavien koirien korvaaminen

-

e) Henkilöstön koulutus

-

f) Matkustajien henkilökohtainen turvallisuus

-

g) Valitusten käsittelymenettelyt

-

h) Palvelujen laatuvaatimukset

-

i) Matkustajien oikeuksista tiedottaminen

-

j) Sopimus junaan pääsyä helpottavien laitteiden tarjoamisesta ja hallinnasta sekä avun ja vaihtoehtoisten kuljetusten tarjoamisesta

-

k) Avun tarjoaminen laitteiden huollon aikana

-

l) Kirjalliset toimintaohjeet ja käyttösäännöt

-

m) Kuulemismenettely asemien rakentamisessa

-

n) Liikuntarajoitteisten henkilöiden kuljetusta ja avustamista koskevien tietojen käsittely

-

o) Asemalla tapahtuva tiedottaminen

-

p) Rautatieasemien esteettömyyttä koskevat tiedot ja tiedon päivittäminen

-

q) Asemanhaltijan mahdolliset uudet tehtävät:

- **Matkustajien oikeuksia koskevat velvoitteet, joita on ehdotettu laajennettaviksi multimodaalisiin matkustajaliikennekeskuksiin (yllä kohdat a, b, e, h ja i, kommentit voi esittää myös nykyisten velvoitteiden kommentoinnin yhteydessä)**
- **Kokonaan uudet asemanhaltijalle mahdollisesti osoitettavat velvoitteet (matkustajien kanssa käytettävät viestintävälineet, keskitetyt yhteyspisteet multimodaaleissa matkustajaliikennekeskuksissa, asemien minimivaihtoajan määrittely)**

-

3. Arviomuistioloonnoksen yhteenvedossa on esitetty neljä karkeaa etenemismuutosta. Mikä muistiossa tarkemmin kuvatuista alustavista etenemismuutoksista olisi mielestänne toimivin?

- 1. Asema-alueiden omistusta tai asemien sopimusperusteistä hallinnointia keskitetään ja nämä toimijat määritetään lainsäädännössä asemanhaltijoiksi koko Suomessa tai tietyillä asemilla.**
- 2. Asema-alueiden omistajat määritetään asemanhaltijoiksi lainsäädännössä.**
- 3. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisääteiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa lainsäädännössä tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille.**

4. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä eikä asemanhaltijan tehtäviä erikseen osoiteta toimijoille, vaan asemanhaltijan EU-asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen puututaan tarvittaessa tapauskohtaisesti valvonnan keinoin.

-

4. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 1? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

-

5. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 2? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

-

6. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 3? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

-

7. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 4? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

-

8. Puuttuuko arviomuistioluonnoksesta näkemyksenne mukaan jokin etenemisvaihtoehto? Miten arvioitte sen vaikutuksia verrattuna arviomuistiossa esitettyihin etenemisvaihtoehtoihin?

-

9. Haluatteko täydentää tai korjata arviomuistioluonnoksessa asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien valvonnan nykytilasta tai muutostarpeista esitettyä?

-

10. Onko teillä muita kommentteja, jotka toivotte huomioitavan muistiossa kuvattujen asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämisessä?

-

Kuikka Maarit
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf